

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Prof. Dr. Akif ERGİN*

Arş. Gör. Aynur GEÇER**

ÖZET

Bu çalışma, öğrencilerin öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimlerini nasıl algıladıklarını ortaya koymak amacıyla, 1998-1999 öğretim yılının bahar döneminde Kocaeli Üniversitesi'ndeki Teknik Eğitim Fakültesi(birinci öğretim), Fen-Edebiyat Fakültesi(birinci öğretim), Mühendislik Fakültesi(birinci öğretim), İktisadi-İdari Bilimler Fakültesi(birinci öğretim), Tıp Fakültesi ve Hukuk Fakültesi öğrencilerinden toplanan görüşlerle gerçekleştirilmiştir. Betimsel nitelikteki bu araştırma ile elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucunda öğrencilerin öğretim elemanlarının iletişim biçimleriyle ilgili ifadelerine orta düzeyde katıldıkları görülmüştür. Sınıf içi iletişimi etkili kılmada öğretim elemanlarının çok yeterli olmadıkları söylenebilir. Öğretim elemanı-öğrenci iletişiminde saydamlık, saygı ve ilginin önemli olduğu görülmüştür.

GİRİŞ

Problem

Bireyin ve toplumların gelişmesindeki en önemli faktörlerden biri iletişimdir. İletişim, davranış değişikliği oluşturmak üzere düşünce, bilgi, duygu, tutum ve becerilerin paylaşılması sürecidir(Çilenti 1988, s.43; Ergin 1995, s.48). Eğitimde de davranış değişikliği oluşturma söz konusudur ve bu değişim iletişim süreciyle gerçekleştirilmektedir. Öğretmen kendisinde bulunan bilgi, beceri ve tutumları

---

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi E.B.F. Eğitim Teknolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** Arş. Gör. Ankara Üniversitesi E.B.F. Eğitim Teknolojisi Anabilim Dalı.

öğrenciyle paylaşarak öğrenmenin gerçekleşmesine yardım eder. Öğrenme-öğretme sürecinin başarılı bir şekilde sürmesi için en önemli rol çoğunlukla kaynak konumundaki öğretmene düşmektedir.

Öğretmenin hizmet öncesi eğitiminde almış olduğu alan bilgisi, genel kültür ve öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin bu sorumluluğu yerine getirmede büyük bir payı olduğu kabul edilmekle birlikte öğretmenin öğretim ortamında öğrenciye gösterdiği ilgi, sevgi, saygı, yakınlık vb. davranışlarının da önemli bir payı olduğu inkar edilemez. Sınıf içindeki öğretmenin öğrencinin değerlerine saygı göstermesiyle birlikte öğrenci öğretmenini daha çekici ve etkileyici bulabilmektedir(Ergin 1995, s.60).

Yapılan araştırmalara göre, öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretmen yakınlığı önemli bir öğretim iletişimi değişkeni olarak görülmektedir(Butland ve Beebe, 1992). Aynı zamanda olumlu olan öğretmen davranışları öğrencileri güdülemektedir(Frymier, 1993; Mcdowell, 1993; Blatt ve Benz, 1993).

Yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin sözel olmayan davranışlarının kendi beklenti ve tutumlarını belirttiğini, sınıf etkileşimlerini düzenlediğini, içeriği örneklendirerek veya yapılandırarak öğrencilerin sözel malzemeyi anlamalarını kolaylaştırdığı görülmüştür(Klinzing ve Jackson 1987, 589-600).

Frymier(1993), sözel olmayan davranışlar olarak gülümsemenin, vücut duruşunun rahat olmasının, çeşitli jest ve mimiklerin, öğrencinin öğrenmesini arttırmada, birinci derecede öneme sahip olduğunu, anlatılan konunun ise ikinci sırada yer aldığını belirtmiştir.

Mcdowell(1993)'ın yaptığı araştırma sonucunda, öğretmenlerin sözel ve sözel olmayan iletişim biçimlerinin öğrenciler üzerinde olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Sensenbaug'un bir çalışmasında, öğrenciler etkili öğretmen davranışları için şunları dile getirmişlerdir:

1. Kararlı olmak,
2. Öğrenci görüşlerine ilgi göstermek,
3. Öğrenciyi aşağı görmemek veya onların sözünü kesmemek(Sensenbaug, 1995).

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Yapılan bir başka çalışmada, öğretmenin sözel olmayan yakınlığının, öğretmedeki istekliliğin ve sözel kabul etme davranışının öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli bir yere sahip olduğu görülmüştür(Robinson, 1995).

Öğretmen yakınlığı ile ilgili bir başka çalışmada da yüksek derecedeki öğretmen yakınlığının öğrencilerin öğrenmesinde çok etkili olduğu ortaya konmuştur(Cormstock, 1995). Bu çalışmalar önceki bir çalışmayla da paralellik göstermektedir.

1986 yılında yapılan çalışmada, öğrencilerin duyuşsal öğrenmeleri ile öğretmenlerin yakınlığı ve kullandıkları davranış teknikleri arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur(Timothy ve diğerleri, 1986).

Özetlenen çalışmalar öğretmen yakınlığı ve öğrenci öğrenmesi arasındaki ilişkinin önemli olduğunu göstermektedir. Söz konusu çalışmalar öğrenci-öğretmen arasındaki sözel ve sözel olmayan iletişimin genellikle öğrenmeyi olumlu ya da olumsuz etkilediğini anlatmaktadır. Bu çalışmada öğretim elemanlarının iletişim biçimlerine ilişkin öğrenci algıları ile sınıf içindeki öğretimi değerlendirmeleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimlerine öğrencilerin bakış açısı belirlenerek öğretim elemanları için öğrenme-öğretme süreçlerinde öğrencilerle etkili bir iletişim kurmaları için ipuçları sağlanmaya çalışılmıştır.

Problem Cümlesi

Öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimlerini öğrenciler nasıl algılamaktadır ve bu algı ile öğrencilerin üniversitedeki sınıf içi öğretimi değerlendirmesi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Alt Problemler

1. Öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimlerini öğrenciler nasıl algılamaktadır?
2. Üniversitedeki sınıf içi öğretimi öğrenciler nasıl değerlendirmektedir?
3. Öğrencilerin öğretim elemanlarının iletişim biçimlerine ilişkin algıları a) cinsiyete, b) okudukları fakülteye, c) sınıfa ve d) not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Üniversitedeki sınıf içi öğretimi değerlendirme ile ilgili öğrenci algıları a) cinsiyete, b) okudukları fakülteye, c) sınıfa ve d) not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Öğrenci algılarına göre öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ile sınıf içi öğretimi değerlendirme envanteri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6. Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketindeki maddeler, öğretim elemanlarını değerlendirme envanterindeki maddelerin önemli bir yordayıcısı mıdır?

Araştırmanın Önemi

Gerçekleştirilen bu çalışma sonucunda öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimlerinin neler olduğu belirlenerek öğretim elemanları için öğrenme-öğretme süreçlerinde etkili bir iletişim kurmada bazı ipuçları sağlanabileceği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

1. Araştırma, ölçme aracında verilen öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketindeki 22 ifade ve öğretim elemanlarını değerlendirme envanterindeki 15 ifade ile sınırlıdır.

2. Çalışma, Kocaeli Üniversitesi'nde bulunan 6 fakülte ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmaya katılan öğrencilerin belirlenmesi, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin çözümlenmesinde yararlanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırmada genel tarama türünde bir model kullanılmıştır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya, bir başka deyişle var olduğu şekliyle betimlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma, Kocaeli Üniversitesi 3., 4. ve 5. Sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Öğrenci algılarına göre öğretim elemanlarının iletişim biçimleri,

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

öğretim elemanlarının öğrenme-öğretme süreçlerinde yapması gereken etkinliklerden oluşmuş bir anket ve sınıf içi öğretimi değerlendiren bir envanter aracılığı ile yoklanmıştır.

Çalışma Grubu

Üniversite düzeyinde yapılması tasarlanan bu araştırmada ulaşım ve uygulama kolaylıkları açısından Kocaeli Üniversitesi çalışma alanı olarak seçilmiş ve çalışma grubunu bu üniversitenin 1998-1999 öğretim yılındaki Teknik Eğitim Fakültesi(birinci öğretim), Hukuk Fakültesi, Tıp Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi(birinci öğretim) İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi(birinci öğretim) ve Mühendislik Fakültesi(birinci öğretim)'ne devam eden 3., 4. ve 5. Sınıf öğrencileri (toplam 540 öğrenci) oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın alt problemlerini cevaplamak amacıyla gereksinme duyulan verileri toplamak için J. Stephen Blatt ve Carolyn Benz(April, 1993)'ten alınan anket kullanılmıştır. Önce söz konusu anketin kültürümüze uyarlanması için Ankara ve Hacettepe Üniversitesi'ndeki öğretim elemanlarının yardımına başvuruldu. Bu öğretim elemanlarının aynı zamanda ölçme araçları ile ilgili görüşleri de alındı. Var olan ortak ifadeleri belirli boyutlarda toplamak amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi Kocaeli Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi'nde ikinci öğretimde(gece) okuyan 150 öğrenciye anket ve envanter uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Faktör analizinin uygulandığı grup Teknik Eğitim Fakültesi Elektronik ve Bilgisayar öğretmenliği, Elektrik öğretmenliği bölümlerinde 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerdir. Faktör analizi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamadan alınan sonuçlara göre ifadeler belirli boyutlar altında toplanmış, "Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri" anketinin orijinali 30 madde iken ikinci faktör analizi hesaplamaları sonucunda 22 maddeye indirilmiştir. Söz konusu anket üç boyut(saydamlık, saygı, sosyal rahatlık) altında toplanmıştır. Öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri, yapılan analiz sonucunda 17 maddeden 15 maddeye indirilmiştir. Ayrıca iki boyut(etkileşimli yönetim, ilgi) altında toplanmıştır. Uygulanacak anket ve envanterin güvenilirliğini belirlemek için SPSS'de Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda güvenilirlik katsayısı öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketinde 0.83 ve öğretim elemanlarını değerlendirme envanterinde ise 0.85 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarını daha iyi tanıtmak amacıyla aşağıda iki başlık halinde açıklamalar yapılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan "Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri" adlı araç, Stephen Blatt ve Carolyn Benz'den alınmıştır. Aracın faktör analizi ve

güvenirliliği ile ilgili çalışmaların olup olmadığı orijinalinde belirtilmediği için bu çalışmalar araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda seçilen maddelerin ölçmeye çalışılan özelliklerin %47.1'ini temsil ettiği görülmüştür. Envanterin güvenirliliği SPSS'de hesaplanmış ve Alpha Katsayısı 0.83 olarak hesaplanmıştır. Envanterde öğrencilerin demografik verileri, öğretmen ve sınıfla ilgili öğrencilerin görüşleri, ders amaçları, ödevler, sınavlar vb. ile ilgili öğrenci değerlendirmesi vardır. Öğretim elemanlarını değerlendirme envanterinde kullanılan durumlar Ek(1)'de verilmektedir. Öğrenciler bu soruları 4 puanlı bir derece kullanarak (4) Tamamen katılıyorum, (3) Katılıyorum, (2) Katılmıyorum, (1) Hiç katılmıyorum şeklinde yanıtlamışlardır. Madde bazındaki değerlendirmelerde envanterdeki ifadelerin orijinal şekli korunmuş toplam puanlar hesaplanmış tersine ifadeler ise yeniden kodlanmış ve sonra puanlanmıştır. Yani ankette bulunan olumlu ifadeler yukarıdaki gibi puanlanırken anketteki olumsuz ifadeler tersten (1) Tamamen katılıyorum, (2) Katılıyorum, (3) Katılmıyorum, (4) Hiç katılmıyorum şeklinde puanlanmıştır. Bu envanterden alınabilecek en yüksek puan 60 en düşük puan ise 15'dir. Ölçeğin tümünden alınacak yüksek bir puan öğretim elemanlarının dersle ilgili sorumluluklarını yerine getirmede yeterli oldukları, düşük bir puan bu sorumlulukları yerine getirmede yetersiz oldukları izlenimini vermektedir.

Yine bu çalışma için kullanılan "Öğretim Elemanlarının İletişim Biçimleri Anketi" adlı araç da Stephen Blatt ve Carolyn Benz adlı araştırmacılar tarafından alınmıştır. Orijinalinde geçerlik-güvenirlilik çalışmaları belirtilmediği için, bu işlem araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Önce anket için faktör analizi yapılmış ve birbirleriyle yüksek ilişkili olan maddeler ankete alınmıştır. Faktör analizi sonucunda seçilen maddelerin, anketi %42.4' ünü temsil ettiği görülmüştür. Anketin güvenirliliği SPSS'de hesaplanmış ve Alpha katsayısı 0.83 olarak bulunmuştur. Ankette öğretim elemanlarının öğrenciler tarafından nasıl algılandığını görebilmek amacıyla öğretim elemanlarının ders dışında öğrencilerle ve diğer insanlarla etkileşimleriyle ilgili ifadeler yer almaktadır(Ek 1). Öğrenciler bu soruları 6 puanlı bir derece kullanarak (6) Tamamen katılıyorum, (5) Katılıyorum, (4) Biraz katılıyorum, (3) Biraz katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (1) Hiç katılmıyorum şeklinde yanıtlamışlardır. Madde bazındaki değerlendirmelerde envanterdeki ifadelerin orijinal şekli korunmuş toplam puanlar hesaplanmış tersine ifadeler ise yeniden kodlanmış ve sonra puanlanmıştır. Kısacası ankette bulunan olumlu ifadeler yukarıdaki gibi puanlanırken anketteki olumsuz ifadeler(19-20-21. maddeler) tersten yani (1) Tamamen katılıyorum, (2) Katılıyorum, (3) Biraz Katılıyorum, (4) Biraz katılmıyorum (5) Katılmıyorum, (6) Hiç Katılmıyorum şeklinde puanlanmıştır. Bu anketten tüm görüşlere katılan öğrencilerin alacakları en yüksek puan 132, en düşük puan ise 22'dir. Anketin tümünden alınacak yüksek bir puan öğretim elemanı-öğrenci arasındaki iletişimin olumlu olduğu, düşük bir puan ise öğretim elemanı-öğrenci arasındaki iletişimin olumsuz olduğu, bazı sorunlara sahip olduğu izlenimini vermektedir.

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

İstatistiksel Yöntemler

Araştırmanın alt problemlerinin cevaplanması amacıyla bazı istatistiksel hesaplamalar yapılmıştır. Bununla ilgili SPSS paket programı kullanılmıştır. Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ve öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri ile ilgili öğrenci algılarını belirlemek için puanların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Ayrıca öğrenci algılarının cinsiyet, fakülte, sınıf ve not ortalamasına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemede Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Gruplar arası farklılıkları belirlemede ise Tukey testinden yararlanılmıştır. Araştırmada tek faktörlü karşılaştırmalar yapılmış ve bunun için Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Çok faktörlü araştırma sonucumuz yoktur. Burada öğrencilerin not ortalaması, sınıf değişkenleri ile ilgili evren dağılımları eşit olmadığı için Kruskal Wallis tekniği uygulanmıştır. İki ölçme aracı arasında ilişki olup olmadığını belirlemede Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. İki anketteki faktörlerin birbirlerini ne derece etkiledikleri regresyon analiziyle belirlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan verilerin yöntem bölümünde açıklanan istatistiksel tekniklerle yapılan analizleri sonucunda elde edilen bulgular, tablolar halinde açıklanarak yorumlanmıştır.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin “Öğretim Elemanlarının İletişim Biçimleri” anketinde yer alan 22 ifadenin her birine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları ($\bar{X}$) ve Standart Sapmaları (Ss) Tablo-1’de verilmiştir.

Tablo-1
Öğretim Elemanlarının İletişim Biçimleri Anketine Ait
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

MADDE NO	ARİTMETİK ORTALAMA ($\bar{X}$)	STANDART SAPMA (Ss)
1	3.60	1.38
2	3.46	1.25
3	3.09	1.45
4	3.54	1.45
5	3.35	1.43

AKIF ERGİN - AYNUR GEÇER

6	3.99	1.34
7	2.75	1.28
8	2,94	1.47
9	2.51	1.32
10	2.41	1.33
11	3.94	1.53
12	3.69	1.38
13	3.93	1.45
14	3,68	1,37
15	3,41	1.38
16	4.12	1.57
17	3.72	2,96
18	3,79	1.37
19	3.83	1.38
20	4.38	1.38
21	3.61	1.57
22	3.63	1.32
Genel	77.39	13.98

Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketinden elde edilen sonuçlar Tablo-1’de görülmektedir. Anketteki maddelerin ortalamaları alınmış ve bu ortalamalar 6(Tamamen katılıyorum) üzerinden değerlendirilmiştir. Buna göre öğrencilerin öğretim elemanlarının iletişim biçimleri ile ilgili en az katıldıkları davranış, anketin 10. Maddesindeki “Öğretim elemanlarımız öğrencileri kendileriyle eşit görerek iletişim kurar” ($\bar{X}=2.41$ (altı üzerinden)) ile anketin 9. Maddesindeki “Öğretim elemanlarımız gerektiğinde kendini bizim yerimize koyar” ($\bar{X}=2.51$) davranışlarıdır. Bu sonuçlardan öğretim elemanlarının öğrenciye otorite olarak mesafeli davrandığını, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına önem vermediğini söyleyebiliriz. Oysa öğretmenin öğrencileşebilmesi, öğrencinin de öğretmenleşebilmesiyle öğretmen, sınıf içindeki öğretme-öğrenme sürecinin etkililiğini artırabilir(Ergin 1995, s.232).

Diğer yandan öğrencilerin öğretim elemanlarının iletişim biçimleri ile ilgili en çok katıldıkları davranış, anketin 20. Maddesinde yer alan “Öğretim elemanlarımız kendilerini savunmakta zorluk çeker” ($\bar{X}=4.38$) ile 16. Maddesindeki “Öğretim elemanlarımız konuşurken gözlerimize bakar” ($\bar{X}=4.12$) davranışlarıdır. Öğretim elemanlarının kendilerini savunmakta zorluk çektiklerine ilişkin bulgu gerçekten ilginç bir bulgudur. Bu konunun açıklığa kavuşturulabilmesi için bu yönde görüşmeler yapılabilir. Öğretim elemanlarının konuşurken öğrencilerin gözlerine bakması etkili iletişim sürecini gerçekleştirmede olumlu bir sonuçtur. Çünkü sınıf içerisinde göz ilişkisinin sağlanması, öğretmen ile öğrencinin karşılıklı konuşması anlamına gelir.

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Öğretmen öğrencileri ile göz ilişkisi kurduğu için öğrencilerden gelecek onay, sıkıntı, kuşku ya da görüşe katılmama gibi belirtileri rahatça görerek aralarında olan iletişimi sağlıklı bir şekilde yönlendirebilir(Ergin 1995, s.156).

Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketinin tümüne ait ortalama $\bar{X}=77.39$ 'dır. Tüm 22 maddenin aritmetik ortalamalarına bakıldığında, ortalamaların 2.41 ile 4.38 arasında olması, öğrencilerin öğretim elemanlarının iletişim biçimleri ile ilgili ifadelerle orta düzeyde katıldıkları sonucuna varılabilir.

2 .Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin “Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri” ile ilgili 15 ifadenin her birine verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları ($\bar{X}$) ve standart sapmaları (Ss) Tablo-2’de verilmiştir.

Tablo-2
Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanterine Ait
Aritmetik Ortalama ve Standart Sapmalar

MADDE NO	ARİTMETİK ORTALAMA ($\bar{X}$)	STANDART SAPMA (Ss)
1	2.22	0.71
2	2.04	0.67
3	2.20	0.79
4	2.55	0.83
5	2.24	1.21
6	2.59	0.99
7	2.51	1.26
8	2.72	0.81
9	2.64	0.78
10	2.35	0.75
11	2.60	1,17
12	2.51	0.84
13	1.97	0.76
14	2.28	0.93
15	2.11	0.85
Genel	35.54	7.09

Öğretim elemanlarını değerlendirme envanterinden elde edilen sonuçlar Tablo-2’de verilmiştir. Tabloya göre öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri ile ilgili en az katıldıkları davranış envanterin 13. Maddesindeki “Öğretim elemanlarımız konuları ilginç bir hale getirerek sunuyor” ($\bar{X}= 1.97$ (dört üzerinden)) davranışdır. Bu bulgu Saylan ve Yurdakul’un (1999) araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Saylan ve Yurdakul, “İngilizce öğretmenlerinin iletişim yeterliliklerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi”adlı çalışmada öğrencilerin %46’sına göre İngilizce öğretmenleri konuyu ilginç bir hale getirmede başarısızdılar. Bu çalışmada da böyle bir bulguya rastlanması öğretim elemanlarının bu konudaki başarısızlıklarının eğitim ortamından veya öğretim elemanlarının iletişim araç ve yöntemlerini etkili kullanmamalarından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Buna karşılık öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirme envanterinde en çok katıldıkları davranış ise “Sınav soruları derste önemli durulan konulara ilişkindir” ($\bar{X}= 2.72$). Bu envanterin tümüne ait ortalama $\bar{X}= 35.54$ ’tür. Tüm 15 maddenin aritmetik ortalamalarına bakıldığında, ortalamaların 1.97 ile 2.72 arasında olması, öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirme envanterindeki davranışlara orta düzeyde katıldıkları izlenimini vermektedir.

Anket ve envanterdeki faktörlerin aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları ise Tablo-2.1’de gösterilmiştir.

Tablo-2.1

Öğretim Elemanlarının İletişim Biçimleri ve Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanterindeki Faktörlerin Aritmetik ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler	Maximum	ARİTMETİK ORTALAMA $\bar{X}$	STANDART SAPMA (Ss)
Saydamlık	70.00	43.21	8.91
Saygı	87.00	18.72	5.37
Sosyal Rahatlık	36.00	15.45	3.24
Etkileşimli Yönetim	31.00	13.84	3.16
İlgi	42.00	21.70	4.72

Tablo-2.1 incelendiğinde, öğrenciler öğretim elemanlarının saydamlığını orta düzeyde bulmaktadırlar ($\bar{X} = 43.21$). Öğretim elemanlarının öğrencilere karşı olan saygısı düşük düzeydedir ($\bar{X} = 18.72$). Öğrencilere göre öğretim elemanları sosyal ortamlarda rahat olma açısından orta düzeydedir ($\bar{X} = 15.45$). Öğretim elemanlarının etkileşimli yönetim düzeyleri düşüktür ($\bar{X} = 13.84$). Öğretim elemanlarının öğrencilerine gösterdikleri ilgi orta düzeydedir ($\bar{X} = 21.70$).

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Kısacası öğrenciler, öğretim elemanlarını saydam olma, sosyal ortamlarda rahat olma ve öğrencileriyle ilgilenme açılarından orta düzeyde algılarken, öğretim elemanlarının öğrencilerine karşı saygılarını ve etkileşimli yönetim düzeylerini düşük olarak algılamaktadırlar.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrenciler öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri ile ilgili algılarının cinsiyetleri, okudukları fakülte, sınıf ve not ortalamasına göre farklılık gösterip göstermediği ile ilgili analiz sonuçları aşağıda 3. Alt problemin alt başlıkları halinde verilmiştir.

3.1. Cinsiyete İlişkin Sonuçlar

Öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimiyle ilgili olarak farklı cinsiyette olan öğrencilerin algılarının karşılaştırılması amacıyla yapılan t testi sonuçları Tablo-3.1’de verilmiştir.

Tablo-3.1.

Öğrencilerin Cinsiyetlerinin Öğretim Elemanlarının Kullandıkları İletişim Biçimleri Üzerindeki Etkisine İlişkin t Testi Sonuçları

CİNSİYET	N	ARİTMETİK ORTALAMA ($\bar{X}$)	STANDART SAPMA (Ss)	t
Erkek	356	77.57	14.19	.67
Kız	184	77.03	13.59	

Öğrencilerin öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri ile ilgili algılarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin “Öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri” ile ilgili algılarının cinsiyete bağlı olmadığını göstermektedir.

3.2. Fakülteye İlişkin Sonuçlar

Öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri ile ilgili olarak değişik fakültelerde okuyan öğrencilerin algılarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-3.2’de verilmiştir.

Tablo-3.2.
Öğrencilerin Okudukları Fakültelelere Göre Öğretim Elemanlarının İletişim Biçimleri Anketi ile İlgili Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F
Gruplararası	10511.43	5	2102.286	11.828***
Gruplarıçi	94913.12	534	177.740	
Toplam	105424.57	539		

***P<.001

Tablo-3.2.'de görüldüğü gibi, öğrencilerin öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri ile ilgili algılarında okudukları fakülteye göre .001 düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Fakülteler arası farklılıklara ilişkin aritmetik ortalama sonuçları Tablo-3.3'te verilmiştir.

Tablo-3.3.
Fakülteler Arası Farklılıklara İlişkin Aritmetik Ortalama Sonuçları

FAKÜLTELER	ARİTMETİK ORTALAMA ($\bar{X}$)	STANDART SAPMA (Ss)
Teknik Eğitim Fakültesi (1)	78.97	12.67
Fen-Edebiyat Fakültesi (2)	77.30	12.19
İktisadi İdari Bil. Fakültesi (3)	74.03	14.06
Mühendislik Fakültesi (4)	71.81	12.11
Tıp Fakültesi (5)	85.81	15.84
Hukuk Fakültesi (6)	76.41	12.70

Tablo-3.3.'teki ortalamalara bakıldığında öğretim elemanlarının iletişim biçimleri ile ilgili en yüksek ortalamanın Tıp Fakültesi($\bar{X}=85.81$)'ne ait olduğu görülmektedir. Tıp fakültesi öğrencilerinin öğretim elemanlarının iletişim biçimlerinden hoşnut olduğu, öğretim elemanlarının öğrencilerle etkili bir iletişim kurdukları sonucuna varılabilir. Yukarıdaki tabloda en düşük ortalama ise Mühendislik Fakültesi($\bar{X}=71.81$)'ne aittir. Mühendislik fakültesi öğrencileri ile öğretim elemanları arasında iletişim konusunda bazı güçlükler yaşandığı bu verilere dayanılarak söylenebilir. Tıp fakültesi ve Mühendislik fakültesindeki öğrencilerle görüşmeler yapılarak bu sonuçların nedenleri araştırılabilir.

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi yapılmıştır. Bu testin sonuçları Tablo-3.4'te verilmiştir.

Tablo-3.4.

Fakülteler Arası Farklılıklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları

FAKÜLTELER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Teknik Eğitim Fakültesi (1)				.004	.008	
Fen-Edebiyat Fakültesi (2)					.000	
İktisadi İdari Bil. Fakültesi (3)					.000	
Mühendislik Fakültesi (4)					.000	
Tıp Fakültesi (5)						.000
Hukuk Fakültesi (6)					.000	

Tablo-3.4'te görüldüğü gibi öğretim elemanlarının iletişim biçimleri ile ilgili olarak Teknik Eğitim fakültesi ve Mühendislik fakültesi arasında; Teknik Eğitim fakültesi ve Tıp fakültesi arasında; Fen-Edebiyat fakültesi ve Tıp Fakültesi arasında; İktisadi-İdari Bilimler fakültesi ve Tıp fakültesi arasında; Mühendislik fakültesi ve Tıp fakültesi arasında; Tıp fakültesi ve Hukuk fakültesi arasında anlamlı farklılıklar vardır.

3.3. Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre Analiz Sonuçları

Görüşleri alınan öğrencilerin okudukları sınıflara göre öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri anketi ile ilgili sayısal dağılımlar eşit olmadığı için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo-3.5.'te verilmiştir.

AKİF ERGİN - AYNUR GEÇER

Tablo-3.5.

Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre Öğretim Elemanlarının Kullandıkları İletişim Biçimleri İle İlgili Kruskal Wallis Testi Sonuçları

SINIF	N	SIRA ORTALAMALARI	Ki-Kare	sd	P
3	306	260.65	3.25	2	.197
4	199	280.56			
5	35	299.46			
Toplam	540				

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri ile ilgili algılarında sınıflara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

3.4. Öğrencilerin Not Ortalamalarına Göre Analiz Sonuçları

Öğretim elemanlarının kullandıkları iletişim biçimleri ile ilgili öğrenci algısının not ortalamasına ilişkin analiz sonuçları Tablo-3.6'da verilmiştir.

Tablo-3.6.

Öğrencilerin Not Ortalamalarına Göre Öğretim Elemanlarının Kullandıkları İletişim Biçimleri İle İlgili Kruskal Wallis Testi Sonuçları

ORTALAMA	N	SIRA ORTALAMASI	Ki-Kare	sd	P
50'nin altı	16	225.56	14.35	4	.006**
50-65 arası	329	256.14			
66-70 arası	114	280.96			
71-85 arası	75	326.65			
86-100 arası	6	277.25			
Toplam	540				

**P<.01

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Tablo-3.6’da görüldüğü gibi öğretim elemanlarının iletişim biçimleri ile ilgili öğrenci algılarında not ortalamasına göre .01 düzeyinde anlamlı bir farklılık vardır. Farklılığın hangi grup not ortalaması arasında olduğunu bulmak amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Arasında anlamlı fark olan not ortalamalarının sonuçları Tablo-3.7’de verilmiştir.

Tablo-3.7.

Öğrencilerin Not Ortalamasına Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

ORTALAMALAR	N	SIRA ORT.	U
50'nin altı	16	33.06	393.00*
71-85 arası	75	48.76	
50-65 arası	329	192.80	9145.00***
71-85 arası	75	245.07	
66-70 arası	114	88.21	3501.50*
71-85 arası	75	105.31	

*P<.05 **P<.01 ***P<.001

Yukarıdaki tabloda not ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Not ortalamaları 50'nin altı ile 71-85 arasında olan öğrencilerin görüşleri .05 düzeyinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Not ortalamaları arasında fark olan gruplardan birisi de 50-65 ile 71-85'tir. Bu gruptaki not ortalamasına sahip öğrencilerin görüşleri .001 düzeyinde farklıdır.

Diğer yandan 66-70 ile 71-85 arası not ortalamasına sahip öğrenci grupları arasında da anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Bu farklılığın da .05 düzeyinde olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak ortalamaların tümü incelendiğinde, not ortalaması yüksek olan öğrenciler öğretim elemanlarının iletişim biçimlerini olumlu olarak algıyarken, not ortalaması düşük olan öğrenciler olumsuz olarak algılamaktadırlar.

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri ile ilgili algılarının cinsiyetleri, okudukları fakülte, sınıf ve not ortalamasına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları aşağıda 4. Alt problemin alt başlıkları halinde verilmiştir.

4.1. Cinsiyete İlişkin Sonuçlar

Görüşleri alınan öğrencilerin cinsiyetinin öğretim elemanlarını değerlendirme envanterine ilişkin t testi sonuçları Tablo-4.1’de verilmiştir.

*Tablo-4.1.
Öğrencilerin Cinsiyetinin Öğretim Elemanlarını Değerlendirme
Üzerindeki Etkisine İlişkin t Testi Sonuçları*

CİNSİYET	N	ARİTMETİK ORTALAMA (X)	STANDART SAPMA (Ss)	t
Erkek	356	35.04	7.18	.02*
Kız	184	36.52	6.82	

*P<.05

Öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirme envanterine ilişkin algılarında cinsiyete göre .05 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar incelendiğinde kızların görüşlerinin erkeklere oranla daha olumlu olduğu göze çarpmaktadır.

4.2. Öğrencilerin Okudukları Fakültele İlişkin Analiz Sonuçları

Öğretim elemanlarını değerlendirme envanteriyle ilgili olarak değişik fakültelede okuyan öğrencilerin algılarının karşılaştırılması amacıyla yapılan varyans analizi sonuçları Tablo-4.2’de verilmiştir.

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Tablo-4.2.

Öğrencilerin Okudukları Fakültelelere Göre Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanterine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F
Gruplararası	2514.63	5	504.328	10.93***
Gruplarıçi	24622.01	534	46.109	
Toplam	27143.65	539		

***P<.001

Tablo-4.2’de görüldüğü gibi öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri puanlarında okudukları fakültelelere göre .001 düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu testin sonuçları Tablo-4.3’te verilmiştir.

Tablo-4.3.

Öğrencilerin Okudukları Fakültelelere Göre Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri İle İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

FAKÜLTELER	ARİTMETİK ORTALAMA ($\bar{X}$)	STANDART SAPMA (Ss)
Teknik Eğitim Fakültesi (1)	34.53	5.96
Fen-Edebiyat Fakültesi (2)	37.04	5.35
İktisadi İdari Bil. Fakültesi (3)	34.15	8.75
Mühendislik Fakültesi (4)	32.38	8.07
Tıp Fakültesi (5)	39.08	6.51
Hukuk Fakültesi (6)	36.08	5.31

Tablo-4.3’teki ortalamalara bakıldığında öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri ile ilgili en yüksek ortalamanın Tıp fakültesi ($\bar{X}=39.08$)’ne ait olduğu görülmektedir. Tıp fakültesi öğrencilerinin öğretim elemanlarının dersteki

AKİF ERGİN - AYNUR GEÇER

etkileşimlerinden hoşnut oldukları, öğretim elemanlarının öğretim ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmeye çalıştıkları sonucuna varılabilir. Yukarıdaki tabloda en düşük ortalama ise Mühendislik fakültesi ($\bar{X}=32.38$)'ne aittir. Mühendislik fakültesindeki öğrenciler ve öğretim elemanlarının dersteki etkileşimlerinde bazı güçlükler çektikleri bu veriye dayanılarak söylenebilir. Ortaya çıkan bu sonuçların öğretim elemanlarının iletişim biçimleri ile ilgili anketle paralel bir sonuç taşıdığı da dikkat çekmektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey testi Tablo-4.4'te verilmiştir.

Tablo-4.4.

Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri ile ilgili Fakülteler Arası Farklılıklara İlişkin Tukey Testi Sonuçları

FAKÜLTELER	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Teknik Eğitim Fakültesi (1)					.000	
Fen-Edebiyat Fakültesi (2)			.049	.000		
İktisadi İdari Bil. Fakültesi (3)					.000	
Mühendislik Fakültesi (4)					.000	.004
Tıp Fakültesi (5)						
Hukuk Fakültesi (6)						

Tablo-4.4'te görüldüğü gibi öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri ile ilgili olarak Teknik Eğitim fakültesi ve Tıp fakültesi arasında; Fen-Edebiyat fakültesi ve İktisadi-İdari Bilimler fakültesi arasında; Fen-Edebiyat fakültesi ve Mühendislik fakültesi arasında; İktisadi-İdari Bilimler fakültesi ve Tıp fakültesi arasında; Mühendislik fakültesi ve Tıp fakültesi arasında; Mühendislik fakültesi ve Hukuk fakültesi arasında anlamlı farklılıklar vardır.

4.3. Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre Analiz Sonuçları

Öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri ile ilgili görüşleri alınan öğrencilerin okudukları sınıflara göre analiz sonuçları Tablo-4.6'da verilmiştir.

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Tablo-4.6

Öğrencilerin Okudukları Sınıflara Göre Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri İle İlgili Kruskal Wallis Testi Sonuçları

SINIF	N	SIRA ORT.	Ki-Kare	Sd	P
3	306	258,71	4.23	2	.120
4	199	284,07			
5	35	296.47			
Toplam	540				

Yukarıdaki tabloya göre öğrencilerin öğretim elemanlarını değerlendirme envanteriyle ilgili görüşleri okudukları sınıflara göre farklılaşmamaktadır.

4.4. Öğrencilerin Not Ortalamasına Göre Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri Analizi Sonuçları

Öğretim elemanlarını değerlendirme envanteriyle ilgili öğrenci algılarının not ortalamasına ilişkin analiz sonuçları Tablo-4.7’de verilmiştir.

Tablo-4.7.

Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanterinin Not Ortalamasına Göre Analiz Sonuçları

ORTALAMA	N	SIRA ORT.	Ki-Kare	Sd	P
50'nin altı	16	246.78	18.68	4	.001***
50-65 arası	329	250.13			
66-70 arası	114	301.21			
71-85 arası	75	321.19			
86-100 arası	6	233.67			
Toplam	540				

***P<.001

Tablo-4.7’de görüldüğü gibi öğrencilerin not ortalamaları ile öğretim elemanlarını değerlendirme envanterine ilişkin öğrenci algılarında .001 düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmektedir. Farklılığın hangi grup not ortalaması arasında olduğunu bulmak için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Aşağıda sadece not ortalamaları arasında anlamlı fark olan sonuçlar verilmiştir.

Tablo-4.8.

Öğrencilerin Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri İle İlgili

Mann-Whitney U Testi Sonuçları

ORTALAMALAR	N	SIRA ORT.	U
50-65 arası	329	211.01	15137.00**
66-70 arası	114	253.72	
50-65 arası	329	192,87	9170.00***
71-85 arası	75	244.73	

**P<.01 ***P<.001

Yukarıdaki tabloda 50-65 ile 66-70 not ortalamalarına sahip öğrencilerin algıları arasında .01 düzeyinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. 50-65 ile 71-85 arası not ortalamasına sahip öğrenci algılarında da .001 düzeyinde anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. 50-65 ile 71-85 arası not ortalamasına sahip öğrenci grubu arasındaki farklılıklar öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ile benzer sonuç çıktığı da dikkat çekmektedir.

5. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrenci algılarına göre öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ile sınıf içi öğretimin değerlendirilmesi envanteri arasındaki ilişkiyi değerlendirme sonuçları aşağıda verilmektedir.

Tablo-5

Öğretim Elemanlarının İletişim Biçimleri Anketi İle Öğretim Elemanlarını Değerlendirme Envanteri Arasındaki

Korelasyonlar(n=540)

Değişkenler	Ort.	Ss	1	2	3	4	5	A	B
1.Saydamlık	43.21	8.91	1.000	-	-	-	-	-	-
2.Saygı	18.72	5.37	.576**	-	-	-	-	-	-
3.Sosyal rahatlık	15.45	3.54	.174**	.223**	-	-	-	-	-
4.Etkileşimli Yönetim	13.84	3.16	.444**	.358**	.200**	-	-	-	-
5.İlgi	21.70	4.72	.435**	.309**	.193**	.605**	-	-	-
A.İletişim Biçimleri	77.39	13.98	.903**	.808**	.450**	.471**	.445**	-	-
B.Öğr.El. Değ.Env.	35.54	7.09	.487**	.365**	.218**	.848**	.935**	.506**	-

*P<.05

**p<.01

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ile öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri arasındaki ilişki .506'dır. Bu durum iki ölçme aracının arasındaki ilişkinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçme araçlarında yer alan değişkenler arasındaki ilişkileri incelediğimizde; en yüksek ilişkinin öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketinde yer alan değişkenlerden "ilgi" ile bütün olarak öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri arasındaki ilişki ($r=.935$) olduğu görülmektedir. Bir bütün olarak bakıldığında öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ile "saydamlık" arasındaki ilişkinin yüksek olduğu ($r=.903$) söylenebilir. "Saygı" ile yine bütün olarak öğretim elemanlarının iletişim biçimleri arasındaki ilişkinin de yüksek olduğunu Tablo-5'ten görmek mümkündür. Tabloda "etkileşimli yönetim" ile bütün olarak öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri arasında ($r=.848$) yüksek bir ilişki olduğunu ve son olarak "saygı" ile bütün olarak öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi arasında ($r=.808$) yüksek düzeyde bir ilişki olduğu Tablo-5'ten anlaşılmaktadır. İletişim sürecinde saygı önemlidir. Nitekim Ergin (1995, s.60), sınıf içindeki öğretmenin öğrencinin değerlerine saygı göstermesiyle öğrencinin öğretmenini daha çekici ve etkileyici bulabileceğini ifade etmiştir. Bu davranışında iletişim sürecinde öğretmenin öğrenci üzerindeki etkisinin daha çok olmasına ve öğrenciyle iletişiminin daha kolay olmasına yol açar. Tabloda yukarıda sözü edilen değişkenler dışında diğer değişkenler arası ilişkilerin çoğunun düşük olduğu söylenebilir.

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ile öğretim elemanlarını değerlendirme envanterindeki faktörlerin birbirleriyle ilişkilerini değerlendirmek bu araştırmanın son amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın son amacında etkileşimli yönetim ve ilgiyi yordayan faktörler incelenmiştir. Bunun için iki farklı çoklu regresyon analizi yapılmıştır. İlkinde etkileşimli yönetim, ikincisinde ilgi ölçütü(bağımlı değişken) olarak denkleme sokulmuştur. Her iki analizde de bağımlı değişkenleri yordayan faktörler saydamlık, sosyal rahatlık ve saygıdır. Analiz sonuçları Tablo-6'da verilmiştir.

Tablo-6
Ölçütler

Değişkenler	Etkileşimli Yönetim			İlgi		
	B	SE	β	B	SE	β
Yordayıcılar						
Saydamlık	.124	.017	.349**			
Sosyal Rahatlık	.00980	.035	.110**	.173	.056	.130**
Saygı	.00773	.028	.132**	.246	.037	.280**
Çoklu R	.474			.334		
R	.224			.112		
F	51.69			33.71		

**p<.01

Tablo-6'da öğretim elemanlarının öğrencileriyle iyi bir iletişim kurmalarını vurgulayan etkileşimli yönetim, saydamlık, sosyal rahatlık ve saygı puanı ile olumlu (sırasıyla .349,.110 ve .132) yönde ilişki göstermekte ve bu üç değişken varyansın yaklaşık %22'sini açıklamaktadır. Diğer yandan öğretim elemanlarının öğrencilerine ilgi göstermesi ise sosyal rahatlık ve saygı ile olumlu (sırasıyla .130, .280) yönde ilişki göstermekte ve bu iki değişken varyansın yaklaşık %11'ini açıklamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinin öğretim elemanlarına karşı bakış açılarını görmek ve öğretim elemanlarına öğrencileriyle etkili iletişim kurmaları için ipuçlarının bulunmasına çalışılan bu araştırmada elde edilen sonuçlar kısaca şöyledir:

Öğrenci algılarına göre, öğretim elemanları öğrencileriyle iletişimde otorite konumunda olmakta, onlarla eşitmiş gibi iletişim kuramamaktadır. Öğretim elemanları öğrencileriyle empati kurmamakta onları anlamaya çalışmamaktadırlar.

Öğrenci algılarına göre, öğretim elemanlarının kendilerini savunmakta zorluk çektikleri bir diğer araştırma bulgusudur. Bu bulgu öğretim elemanlarının kendilerine güvensiz olduklarını düşündüren ilginç bir bulgudur.

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

Öğrencilere göre, öğretim elemanları öğrencileriyle konuşurken göz iletişimi kurmaktadırlar. Bu etkili iletişim kurmada önemli bir faktördür ve öğretmen-öğrenci arasında sağlıklı iletişimin sürdürülmesinde kaynağın(öğretmenin) lehine olumlu bir sonuçtur.

Öğrencilerin öğretim elemanlarının konuları ilginç bir hale getirip sunmadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler sınav sorularının derste önemli görülen konulara ilişkin olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretim elemanlarının ders dışında öğrencilerle ve diğer insanlarla etkileşimleriyle ilgili öğrenci görüşlerinde cinsiyet açısından farklılık görülmezken; öğretim elemanlarının dersteki etkileşimleriyle ilgili görüşlerde kızların erkeklere oranla daha olumlu oldukları görülmüştür.

Fakülteler açısından en olumlu görüşe Tıp Fakültesi öğrencileri sahiptirler. Bu konudaki en olumsuz görüş Mühendislik Fakültesi öğrencilerine aittir.

Öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ve öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri ile ilgili görüşlerde sınıf açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır. “50-65 / 66-70” ile “50-65 / 71-85” arası not ortalamasına sahip öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir fark vardır. 50-65 not ortalamasına sahip öğrenciler, 66-70 ile 71-85 not ortalamasına sahip öğrencilere göre ankette yer alan ifadelere daha az katılmakta, olumsuz görüş sunmaktadırlar.

Öğrenci algılarına göre, öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketi ile öğretim elemanlarını değerlendirme envanteri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Saygınlık ve saygı ile öğretim elemanlarının iletişim biçimleri anketinde, etkileşimli yönetim ve ilgi ile değerlendirme envanteri arasında yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Her iki ankette yer alan faktörlerin birbirlerini yordamalarıyla ilgili olan bir diğer araştırma alt probleminin analizinden elde edilen sonuca göre öğrencileri karşısında saydam olan, rahat hareket eden ve öğrencilerine saygı duyan öğretim elemanlarının etkileşimli yönetim düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak öğrenciler öğretim elemanlarının iletişim biçimleriyle ilgili ifadelere orta düzeyde katıldıklarını, etkili sınıf içi iletişimi gerçekleştirmede öğretim elemanlarının çok yeterli olmadıkları söylenebilir.

Öğretim elemanlarının iletişim yeterliliklerini geliştirmek için etkili iletişim davranışlarını mesleklerine atılmadan önce kazandırabilmek amacıyla üniversitelerde iletişim dersi konması için bu dersin program tasarısı

hazırlanabilir. Öğrencilerle iletişim kuran öğretmen elemanlarına öğrencilerinin ilgi ve ihtiyaçlarını tanıyarak öğrencilerde istenen öğrenmeyi gerçekleştirmede, olumlu sınıf etkileşimini güçlendirmek için büyük sorumluluklar düştüğünü, sözlü ve sözsüz mesajların sınıf içi iletişimde son derece önemli olduğu bilinci kazandırılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Blatt, Stephen J. Ve Carolyn, Benz. "The Relationship of Communication Competency to Perceived Teacher Effectiveness" Paper Presented at the Joint Meeting of the Southern States Communication Association and the Central States Communication Association (LeΔington KY, April 14-12, 1993). Eric No: ED360670.
- Butland, Mark J. Ve Steven A. Beebe. "A Study of the Application of İmplicit Communication Theory to Teacher İmmediacy and Student Learning." Paper Presented at the Annual Meeting of the İnternational Communication Association (42 nd, Miami, FL, November 18-21 1992). Eric No: ED370147.
- Cormstock, Jamie. "Food For Thought: Teacher Nonverbal İmmediacy, Student Learning and Curvilinearity" Eric No:EJ506401.
- Çilenti, Kamuran. **Eğitim Teknolojisi ve Öğretim**. Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1988.
- Ergin, Akif. **Öğretim Teknolojisi İletişim**. Ankara: Pegem Yayınları, 1995.
- Frymier, Ann Bainbridge. "The İmpact of Teacher İmmediacy on Students' Motivation Over the Course of a Semester" Paper Presented at the Annual Meeting of the Speech Communication Association (79 th Miami Beach, FL., November 18-21, 1993). Eric No: ED367020.
- Klinzing, Hans G. Ve Jan Jackson. "Training Teachers in Nonverbal Sensitivity and Nonverbal Behavior" İnternational Journal of Educational Research. V.11, n 5, 1987.
- Mcdowell, Earl E. "An Explatory Study of GTA's Attitudes Toward Aspects of Teaching and Teaching Style" Paper Presented at the Annual Meeting of the Speech Communication Association (79 th, Miami Beach, FL, November 18-21, 1993). Eric No:ED370147.
- Robinson, Rena. "Affiliative Communication Behaviors: A Comparative Analysis of the İnterrelationships Among Teacher Nonverbal İmmediacy, Responsiveness and Verbal Receptivity on Prediction of Student Learning" Paper Presented at the Annual Meeting of the İnternational Communication Association (45 th, Albuquerque ve NM, May 25-29), 1995.
- Saylan Nevin ve Bünyamin Yurdakul. "İngilizce Öğretmenlerinin İletişim Yeterliliklerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" Konya:VI. Eğitim Bilimleri Kongresinde Sunulan Bildiri, 1999.
- Timothy, Plax G. And Others. "Power in the Classroom VI: Verbal Control Strategie s, Nonverbal İmmediacy and Affective Learning." Eric No:EJ331074.

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

EK-1

ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

DURUMLAR	DERECELENDİRME					
	1	2	3	4	5	6
1. Öğretim elemanlarımız söylediklerimizden ne anladığını bizim de bilmemize imkan verir.						
2. Öğretim elemanlarımız derste öğrencileriyle iletişimde başarılı olmaktadır.						
3. Öğrenciler öğretim elemanlarının kendilerini anladığını düşünür.						
4. Bence öğretim elemanlarımız karşısındakine neler hissettiğini yansıtır.						
5. Öğretim elemanlarımızın öğrencilerle iletişimi yargılayıcı değil açıklayıcıdır.						
6. Öğretim elemanlarımız içinde buldukları söyleşi ortamında konuşulan konular hakkında fikir bildirmeye önem verir.						
7. Öğretim elemanlarımız onu gerçekten tanımamıza olanak sağlar.						
8. Öğretim elemanlarımız öğrencilerle konuşurken sadece öğrencilerin söylediklerini değil söylemediklerini de dikkate alır.						
9. Öğretim elemanlarımız gerektiğinde kendini bizim yerimize koyar.						
10. Öğretim elemanlarımız öğrencileri kendileriyle eşit görerek iletişim kurar.						
11. Öğrenciler öğretim elemanlarının mutlu ya da üzgün olduğunu anlayabilirler.						

AKİF ERGİN - AYNUR GEÇER

12. Bence öğretim elemanının arkadaşları onun kendilerini gerçekten önemseydiğine inanırlar.						
13. Bana göre öğretim elemanları kendilerine yakın gördüklerine kendilerini nasıl hissettiğini söyler.						
14. Öğretim elemanlarımız öğrencilerle konuşurken bir konudan diğerine çok iyi geçiş yapar.						
15. Bana göre öğretim elemanlarımız cana yakın insanlardır.						
16. Öğretim elemanlarımız konuşurken gözlerimize bakar.						
17. Öğretim elemanlarımız sözel olarak kendilerini çok iyi ifade ederler.						
18. Öğretim elemanlarımızın sosyal durumlarda rahat olduklarını söyleyebilirim.						
19. Öğretim elemanlarımızın başkalarına yaptırmak istedikleri şeyleri yaptırmada güçlük çektiklerini söyleyebilirim.						
20. Öğretim elemanlarımız kendilerini savunmakta zorluk çeker.						
21. Öğretim elemanlarımız düşüncelerini ifade ederken doğru kelimeleri bulmakta zorlanıyor.						
22. Öğretim elemanlarımız görüşlerini ikna edici biçimde açıklayabilirler.						

1. Hiç katılmıyorum   2. Katılmıyorum   3. Biraz Katılmıyorum
4. Biraz katılıyorum   5. Katılıyorum   6. Tamamen katılıyorum

ÖĞRENCİ ALGILARINA GÖRE ÖĞRETİM ELEMANLARININ İLETİŞİM BİÇİMLERİ

II. BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETİM ELEMANLARINI
DEĞERLENDİRME ENVANTERİ

I. Lütfen size en uygun olan cevabı işaretleyiniz.

1. Fakülteniz:

a) Teknik Eğitim b) Fen-Edebiyat c) İktisadi ve İdari Bilimler d) Mühendislik

e) Tıp f) Hukuk

2. Sınıfınız: a) 2. Sınıf b) 3. Sınıf c) 4. Sınıf d) diğerleri

3. Cinsiyetiniz: a) Erkek b) Kız

4. Not ortalamanız: a) 50'nin altı b) 50-65 arası c) 66-70 arası d) 71-85 arası e) 86-100 arası

II. Aşağıdaki durumları okuyarak size göre uygun olana çarpı işareti koyunuz.

DURUMLAR	DERECELENDİRME			
	1	2	3	4
1. Derslerimizin genel amaçları ve hedefleri çok iyi belirtilmiştir.				
2. Verilen dersler hedeflere etkili bir şekilde ulaşılmasına imkan sağlamıştır.				
3. Öğretim elemanlarımız öğrencilerin fikirlerine açık olduğu için öğrenciler de kendilerini rahatlıkla ifade edebilmektedirler.				
4. Öğretim elemanlarımız öğrencilere birey olarak saygı göstermektedirler.				
5. Öğretim elemanlarımız tarafından derste kullanılan destekleyici materyaller(dağıtılan notlar, görsel araçlar vb.) dersleri zenginleştirmiştir.				
6. Verilen ödevler ders içerikleriyle uygunluk göstermektedir.				
7. Öğretim elemanları sınav ve ödevleri değerlendirirken adil davranmaktadır.				
8. Sınav soruları derste önemli durulan konulara ilişkindir.				

AKİF ERGİN - AYNUR GEÇER

9. Öğretim elemanlarımız açık ve herkes tarafından duyulabilir bir şekilde konuşur.				
10. Öğretim elemanlarımız konuları açık ve anlaşılır bir şekilde sunmaktadır.				
11. Öğretim elemanlarımız derslere hep hazırlıklı geliyor.				
12. Derslerde birçok şey öğrendim.				
13. Öğretim elemanlarımız konuları ilginç bir hale getirerek sunuyor.				
14. Sınavlar ve ödevler gereken süre içerisinde değerlendirilerek sonuçlar öğrencilere iletilmektedir.				
15. Öğretim elemanlarımız derste güçlük çeken öğrencilere istekli bir şekilde yardımcı olmaktadır.				

1. Hiç katılmıyorum.   2. Katılmıyorum   3. Katılıyorum   4. Tamamen katılıyorum